

Univerzita Karlova
Filosofická fakulta, Ústav románských studií
Filologie, Románské jazyky

Université Paris Diderot
UFR des Sciences du Langage
Laboratoire de Linguistique formelle

Co-tutelle

Les réseaux adjectivaux
Sur la grammaire des adjectifs dénominaux en français

Jana Strnadová

Přídavná jména v rámci lexika
Ke gramatice denominálních adjectiv ve francouzštině

Adjectival networks
On the grammar of French denominal adjectives

Školitelé:
doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.
Bernard Fradin (vedoucí vědecké činnosti)

2014

Teze disertační práce

Tématem této práce je derivační systém přídavných jmen ve francouzštině. Konkrétně jsme se zabývali francouzskými adjektivy odvozenými od obecných podstatných jmen, tj. *denominálními adjektivy*.

V Úvodu práce jsme konstatovali, že z typologického hlediska patří francouzština k jazykům, které mají produktivní třídu přídavných jmen. Existuje zde několik slovo-tvorných procesů, kterými se dají odvodit nová adjektiva od substantiv. Ne všechno je ale možné. Na jedné straně existují typy substantiv, od kterých žádné přídavné jméno nikdy odvozeno není (deverbální substantiva končící na *-age* či deverbální substantiva tvořená konverzí) a jediná možnost modifikace v rámci nominálního syntagmatu je prepoziční fráze (??). Na druhé straně některé významy nemohou být vyjádřeny adjektivem: ve francouzštině neexistuje ekvivalent českých posesivních adjektiv (??). Vše tedy nasvědčuje tomu, že existuje opravdová gramatika denominálních adjektiv, ke které si tato práce dává za cíl přispět.

- (1) a. *piste de décollage*
dráha[N] PREP vzlet[N]
- b. *hall d' arrivée*
hala[N] PREP příjezd[N]
- (2) a. *bratrovo pero*
'le stylo du frère'
- b. *prezidentův bratr*
'le frère du président'

Přestože bylo o denominálních adjektivech ve francouzštině v literatuře hojně pojednáváno, většina existujících prací se soustředí na jednotlivé sufixy : *-ien* (?), *-esque* (??), *-eux* (?), *-ier* (??). Celková kvalitativní a kvantitativní analýza celého derivačního systému schází. My vycházíme z principu, že abychom postihly vlastnosti systému jako celek, je nutné studovat všechny dostupné slovo-tvorné prostředky. Nezabýváme se tedy jednotlivě každým sufixem, ale studujeme derivaci adjektiv z hlediska systému lexika. Věnovali jsme nicméně větší pozornost sufixům, které zatím nebyly detailně popsány (*-aire*, *-al*, *-el*, *-ique*).

Výběr jazykového materiálu a metoda

Východiskem naší práce je princip, podle kterého je možné zachytit charakteristiky systému jen na základě autentického a rozsáhlého jazykového materiálu. Touto pozicí se přidáváme k tzv. *extenzivní morfologii* (?), která vyžaduje, aby sběr dat předcházel formulaci jakékoli hypotézi. Ty pak samy vyvstanou důkladnou analýzou nasbíraných dat.

Naše práce je podložena lexikem o zhruba 15 000 adjektiv, z nichž 40% může být považováno za denominální, tedy za adjektiva odvozená od substantiv. Nejprve jsme sestavili ve spolupráci s Benoît Sagot lexikon denominálních adjektiv a jejich nominálních bází *DenALex*, která obsahuje zhruba 5 000 párů Adjektivum ~ Báze (?). Od existujících substantiv jsme poloautomaticky vytvořili kandidáty na přídavná jména. Ty jsme pak automaticky vyhledali v rozsáhlých textových korpusech. Výsledné páry Adjektivum ~ Báze jsme pak ručně ověřili. Tato data jsme doplnily o 10 000 adjektiv z *Lexique3* (?). Tak vznikla nomenklatura *Dénom*, která se stala základem pro náš výzkum a jejíž sestavení je popsáno v kapitole 1. K popisu užití adjektiv v rámci kontextu jsme použili textové korpusy: novinářský (*L'Est républicain*), literární (*Frantext*) a webový (*frWac*). Některé příklady pocházejí volně z internetu.

Tato indukční metoda se ukázala jako prospěšná z několika hledisek. Za prvé, umožňuje podat reálný a kvantifikovaný obraz pozorovaných faktů. Umožnila nám například konstatovat, že neoklasická kompozita, která se obvykle nachází na okraji slovo tvorných procesů, mohou být velmi frekventovaná jako báze (sufixace pomocí *-ique*). Za druhé, podařilo se nám poukázat na morfologické kontexty s potenciací (??), kdy sufix báze přitahuje určitý sufix tvořící adjektivum. Za třetí, umožnila nám zhodnotit rozsah problému týkajícího se adjektiv, která mohou odkazovat k několika substantivům v rámci své morfologické rodiny. Každé z těchto substantiv může být považováno za bázi adjektiva (SYNONYMIQUE : SYNONYME / SYNONYMIE, SÉNATORIAL: SÉNAT / SÉNATEUR).

Abychom lépe umístili denominální adjektiva v rámci systému přídavných jmen, v kapitole 2 uvádíme přehled francouzských přídavných jmen z pohledu jejich způsobu tvorby. Denominální adjektiva jsou tu nejpočetnější skupinou. Tato první analýza dat, provedená na všech 11 400 adjektivech z *Lexique3* nám umožnila identifikovat slovo tvorné procesy, které slouží ke tvorbě denominálních adjektiv sufixací. Tato první etapa zároveň poukázala na některé problematické případy, kde hranice mezi jednotlivými procesy nejsou úplně jasné a více než jedna analýza je možná.

Hodnocení pravidelnosti vztahu mezi derivátem a bází

Míru pravidelnosti mezi bází a derivátem jsme pojali jako jev stupňovitý. Existuje totiž několik stupňů odchylek z hlediska významu či formy mezi kmenem báze a derivátem. V rámci kanonické typologie (?) je možné porovnat tyto odchylky vůči ideálně odvozenému adjektivu, kde je sufix jednoduše připojen ke kmenu báze, který odpovídá tvaru jednotného čísla. Význam adjektiva je odvozen z významu báze. Tabulka ?? uvádí příklady takových denominálních adjektiv a jejich bází. Jednotlivé odchylky jsme detailně popsali v kapitole 3.

Zatímco k měření pravidelnosti z hlediska významu nemáme vhodné nástroje, zachytit kvantitativně odchylky z hlediska formy je lépe dostupné. V kapitole 4 jsme porovnali tři způsoby, jak ohodnotit míru pravidelnosti mezi bází a derivátem: (i) Levenshteinova

SUFFIX	BÁZE	DERIVÁT	FORMA	VÝZNAM
<i>sfx</i>	/X/ 'Y'		/X⊕sfx/	OPs('Y')
<i>-aire</i>	CELLULE	CELLULAIRE	sɛlyl⊕ɛʁ	'Propre à la cellule'
<i>-al</i>	MUR	MURAL	myʁ⊕al	'Qui se fixe à un mur'
<i>-el</i>	CULTURE	CULTUREL	kylytyʁ⊕ɛl	'Qui concerne la culture'
<i>-esque</i>	TIGRE	TIGRESQUE	tigʁ⊕ɛsk	'Qui a des allures de tigre'
<i>-eux</i>	ARGILE	ARGILEUX	aʁzil⊕ø	'Qui contient de l'argile'
<i>-ien</i>	MICROBE	MICROBIEN	mikʁɔb⊕jɛ̃	'Causé par des microbes'
<i>-ier</i>	CÔTE	CÔTIER	kot⊕je	'Qui a rapport aux côtes'
<i>-ique</i>	AORTE	AORTIQUE	aɔʁt⊕ik	'Qui a rapport à l'aorte'
<i>-u</i>	FEUILLE	FEUILLU	fœj⊕y	'Qui abonde en feuilles'

Tabulka 1: Příklady denominálních adjektiv

vzdálenost, která odpovídá vzdálenosti dvou řetězců a je definovaná jako minimální počet operací (vkládání, mazání nebo substituce), které jsou nutné k tomu, aby byly řetězce totožné, (ii) normalizovaná Levenshteinova vzdálenost, (iii) frekvence jednotlivých alternačních vzorců mezi bází a derivátem. První dvě metody měření se ukázaly jako ne příliš vhodné, jelikož mohou dát protichůdné a kontrainuitivní výsledky. Rozhodli jsme se tedy pro využití třetího řešení. Všechny odchylky z hlediska formy jsme vyhodnotily bez rozdílů jako alternační vzorce mezi bází a derivátem. Pravidelnost vztahu mezi bází a derivátem jsme pak vyvodili z frekvence každého alternačního vzorce. Toto řešení odpovídá nejlépe poznatku, že nová adjektiva jsou tvořena na základě schémat existujících v rámci lexika. Čím více je daný alternační vzorec frekventovaný, tím více má možnost sloužit jako model ke tvorbě nových adjektiv. Tabulka ?? ilustruje příklady alternačních vzorců a jejich frekvencí.

BÁZE ~ DERIVÁT	TRANSKRIPCE	VZOREC	FREKV.
STRUCTURE ~ STRUCTUREL	/stʁykytyʁ/ ~ /stʁykytyʁ/	∅ ↦ ∅	1799
ALIMENT ~ ALIMENTAIRE	/alimã/ ~ /alimãt/	∅ ↦ /t/	179
PROBLÈME ~ PROBLÉMATIQUE	/pʁɔblɛm/ ~ /pʁɔblɛmat/	∅ ↦ /at/	44
VIRUS ~ VIRAL	/viʁys/ ~ /viʁ/	/ys/ ↦ ∅	13
PROTON ~ PROTONIQUE	/pʁɔtɔ̃/ ~ /pʁɔtɔ̃n/	/ɔ̃/ ↦ /ɔ̃n/	444
ELLIPSE ~ ELLIPTIQUE	/Elips/ ~ /Eliptik/	/s/ ↦ /t/	14

Tabulka 2: Příklady alternačních vzorců

Denominální adjektiva jako normální morfologický konstrukt

Z hlediska významu zastáváme pozici, podle které význam denominálního adjektiva zahrnuje význam své nominální báze. Adjektivum ovšem není významově identické významu báze. Nejedná se v žádném případě o pouhou syntaktickou transpozici (??). Navíc adjektiva mohou na jedné straně vyvinout specializované významy, na druhé straně

existují významy, které nelze adjektivně vyjádřit.

Ukázali jsme, že k jedné formě může být přiřazeno několik významů (odvozených od stejné báze). Tyto významy závisí zejména na denotačním typu báze a na vztazích, které její význam může navázat. Na úrovni procesů jeden a tentýž význam může být odvozen pomocí různých sufixů (??) a naopak jeden a tentýž sufix může zprostředkovat různé významy (??).

- (3) a. *patient grippé*
 b. *patient cancéreux*
 c. *patient boulimique*
- (4) a. *patient boulimique*
 b. *variation morphologique*
 c. *parois thoraciques*

Adjektivní derivace tedy tvoří adjektiva s různými významy, čímž se tento slovo-tvorný proces neliší od jiných procesů, jako je tvorba deverbálních substantiv sufixací či konverzí. V konstrukční morfologii je naprosto obvyklé pozorovat absenci vztahu 1:1 mezi formálními procesy a sémantickými operacemi (?????).

Morfologické *niky* a *potenciace*

Na základě frekvence jednotlivých alternačních vzorců mezi bází a derivátem jsme vytvořili podskupinu zhruba 4000 adjektiv a jejich bází. Abychom určili faktory, které ovlivňují tvorbu přídavných jmen, představili jsme v kapitole 4 analýzu fonologických a morfologických vlastností nominálních bází.

Z morfologických vlastností nás zajímal zejména typ morfologického konstruktu: je-li báze jednoduchá či byla vytvořena jiným slovo-tvorným procesem. Ze srovnání našich dat s referenčním lexikem (substantiva v lexikální bázi *Lexique3*) vzešlo, že mezi bázemi převládá typ jednoduchý a slova vytvořená jedním z neoklasických slovo-tvorných procesů, zejména neoklasickou kompozicí obsahující vázané formy pocházející z latiny či řečtiny. Tyto typy jsou častější jako báze než by se dalo očekávat vzhledem k jejich zastoupení v rámci lexika. Naopak podstatně méně časté jsou báze sufixované, ať už jsou odvozené od verba, substantiva nebo jiného adjektiva.

Konstatovali jsme, že některé sufixy preferují určité typy morfologického konstruktu, jak lze vyčíst z tabulky ???. Každý sloupec představuje data pro určitý sufix. Pokud žádné adjektivum není vytvořeno od určitého morfologického konstruktu, tabulka obsahuje symbol "–". Symbol "0" znamená, že hodnota není nulová, ale je nižší než 0, 5%. Z tabulky vyplývá, že sufixy *-esque*, *-eux*, *-ier* a *-u*, mají silnou preferenci pro jednoduchá substantiva. Neoklasické (knižní) konstrukty se vyskytují ve velké míře jak báze pro sufixaci s *-ique*. Pokud jde o sufixované báze, pouze sufixy *-aire* a *-el* se systematicky vyskytují

MORF.KONSTRUKT	-aire	-al	-el	-esque	-eux	-ien	-ier	-ique	-u
Jednoduchý N	68	73	37	85	89	72	81	43	94
Neoklasický	4	11	2	6	2	24	1	48	0
Sufixace									
Deverbální	12	9	51	—	2	1	5	0	—
Denominální	4	3	0	5	3	3	7	5	6
Deadjektivní	11	0	6	—	2	1	2	1	—
Prefixace	1	3	2	—	0	—	1	2	—
Kompozice	—	—	—	—	0	—	1	0	—
Konverze	0	1	1	1	1	—	1	0	—
Jiné	—	1	—	3	0	—	1	0	—
Total %	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabulka 3: Zastoupení morfologických typů s ohledem na adjektivní sufixaci %

s deverbálními a deadjektivními substantivy. Denominální sufixovaná substantiva jsou zastoupena rovnoměrněji napříč sufixy. Ty, co tvoří adjektiva pomocí *-ique*, představují poměrně homogenní skupinu s největším počtem derivátů.

Jelikož sufixované báze slouží k derivaci adjektiv méně často, než by se dalo očekávat s ohledem na zastoupení tohoto typu v rámci lexikonu, zabývali jsme se vlivem délky báze na následnou derivaci. Takový vliv se ovšem neprokázal. Zajímavým poznatkem byla délka bází pro sufixaci pomocí *-ique*, které dosahují až osm slabik. Tento fakt je spojen s velkým množstvím neoklasického typu bází. Z analýzy koncových segmentů bází vzešlo, že některé kombinace jsou výrazně častější (*/ã/ + /εβ/, /õ/ + /εl/, /e/ + /εβ/, /i/ + /ik/*). Po detailním prozkoumání jsme konstatovali, že tyto kombinace ve skutečnosti odpovídají koncovým segmentům určitých sufixů. To nám umožnilo identifikovat morfologické *niky* (?), tedy situaci, kdy sufix báze přitahuje jeden konkrétní sufix tvořící přídavná jména. Tento jev se nazývá *potenciace* (?). A právě v morfologických *nikách* se soustředí většina adjektiv odvozených ze sufixovaných bází. Tabulka ?? představuje tyto preferované kombinace: *-ie* → *-ique*, *-iste* → *-istique*, *-ion* → *-ionnel*, *-ion* → *-ionnaire*, *-Ance* → *-Antiel*, *-eur* → *-orial*, *-ité* → *-itaire*, mais aussi *-ment* → *-mentaire*, *-ment* → *-mental*, kterým odpovídají příklady (??).

- (5) a. ANALOGIE → ANALOGIQUE
b. PIANISTE → PIANISTIQUE
c. OPTION → OPTIONNEL
d. ÉVOLUTION → ÉVOLUTIONNAIRE
e. RÉSIDENCE → RÉSIDENTIEL
f. DICTATEUR → DICTATORIAL
g. PUBLICITÉ → PUBLICITAIRE
h. RÈGLEMENT → RÉGLEMENTAIRE

A	Nb									
	-ie	-eur	-iste	-(i)té	-Ance	-ion	-ment	-ite	-ule	
-aire	8	1	—	68	1	74	28	8	61	
-al	20	46	—	3	1	10	18	3	—	
-el	7	10	—	—	72	213	4	1	—	
-esque	—	—	—	—	—	5	—	—	2	
-eux	22	14	2	7	9	13	7	11	22	
-ien	18	1	—	2	1	1	—	—	2	
-ier	—	—	—	—	13	1	2	1	1	
-ique	578	—	69	3	1	6	—	52	2	
-u	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Tabulka 4: Morfologické *niky* derivace denominálních adjektiv

i. GOUVERNEMENT → GOUVERNMENTAL

Specifika vícenásobné sufixace

V kapitole 5 se detailně zabýváme třemi konkrétními případy vícenásobné sufixace.

První případová studie se týká kombinace *-ité* → *-itaire*, kde báze je deadjektivní substantivum. Odpovídá tedy řetězci A → N → A. Předložili jsme dvě hypotézy, které se vzájemně nevylučují. Derivace adjektiv v rámci tohoto řetězce je možná, pokud adjektivum en *-itaire* je významově a distribučně odlišné od primárního adjektiva, z kterého je odvozena báze. Toto je zajištěno tím, že adjektivum je odvozeno ze specializovaného významu substantiva, tak jako v případě adjektiva ÉGALITAIRE : ÉGAL → ÉGALITÉ → ÉGALITAIRE (?). Některé výskyty ale naopak mají stejný význam jako primární adjektivum. Jedná se o nelexikalizované výskyty z internetu. Ty spadají do hypotézy, podle které sufixovaná forma vyčnívá více jako adjektivum než primární adjektivum.

(6) a. (*idéologie | mondialisation | discours | aspirations | idéaux | revendication | utopie | république | politique | société*) *égalitaire*

b. *(*idéologie | discours | utopie*) *égal*

(7) *Il y a dans la religion quelque chose qui essaie de percevoir une dimension au-delà de l'histoire, une dimension éternitaire.*

<http://histgeo.ac-aix-marseille.fr>

(frWac)

Druhá případová studie je věnována kombinaci *-ion* → *-ionnel*. Jedná se o adjektiva odvozená od deverbálních substantiv, což odpovídá řetězci V → N → A. Ukázali jsme, jak substantiva sloužící jako báze pro derivaci adjektiv nemají typické dějové významy (?), na rozdíl od substantiv končících například na *-age*. Adjektiva odvozená od deverbálních substantiv jsou totiž v konkurenci s adjektivy, která mají blíže ke slovesu (*-if*, *-oire*) či s prepoziční frází.

- (8) a. *bilan motivationnel*
 b. *problèmes organisationnels*
 c. *techniques rédactionnelles*

Třetí případová studie se zabývá kombinací *-iste* → *-istique*, kde nominální báze je odvozena od jiného podstatného jména (N → N → A), tak jako v příkladech (??).

- (9) a. SÉNAT → SÉNATEUR → SÉNATORIAL
 b. GUITARE → GUITARISTE → GUITARISTIQUE

1 adjektivum ~ několik substantiv

V kapitole 5 jsme zároveň dospěli k poznatku, že v případě adjektiv končících na *-istique*, může adjektivum odkazovat nejen ke své bázi končící na *-iste*, ale zároveň i k substantivu, ze kterého je báze odvozena. Význam adjektiva je tak spojen s několika podstatnými jmény patřící do stejné morfologické rodiny. Tato situace se týká například adjektiva GUITARISTIQUE, které významově odkazuje k substantivu GUITARISTE, stejně tak jako ke GUITARE (??).

(10)	Lexème	GUITARE	→	GUITARISTE	→	GUITARISTIQUE
	Phon	/gitaʁ/		/gitaʁist/		/gitaʁistik/
	Cat	N		N		A
	Sém	'kytara'		'X, který hraje na kytaru'		'vztahující se ke kytaristovi, ke kytaře'

Rozlišili jsme dva různé případy, které můžeme znázornit na adjektivech SYNONYMIQUE a SÉNATORIAL. Na první pohled je SÉNATORIAL odvozeno přímo od jména SÉNATEUR a je jen nepřímě spojeno se jménem SÉNAT. Užití tohoto adjektiva však jasně ukazuje, že je spojeno paralelně s oběma jmény: příklad (??) odkazuje na senátorskou rodinu, zatímco ve (??) se jedná o senátní budovu.

- (11) *Les sénateurs étaient principalement des descendants des familles sénatoriales de Rome (beaucoup étaient venus à Constantinople) et de fonctionnaires impériaux des trois classes supérieures.*

<http://pythacli.chez-alice.fr/civilisations/empirebyzantin.htm>

(frWac)

- (12) *Les deux gardes s'approchent maintenant près d'un muret entourant le bassin principal, situé juste devant le bâtiment sénatorial.*

<http://envers-des-rimes.chez-alice.fr/DIVAGATIONSPAGE3ROMAN.htm>

(frWac)

V případě adjektiva *SYNONYMIQUE* rozlišení mezi bází přímou a nepřímou je samo o sobě problematické, jelikož *SYNONYME* a *SYNONYMIE* mohou být oba kandidáty na přímou derivaci adjektiva pomocí *-ique*, jak naznačuje paralela s adjektivy ve (??).

- (13) a. *SYNONYME* → *SYNONYMIQUE* = *PANTOMIME* → *PANTOMIMIQUE*
 b. *SYNONYMIE* → *SYNONYMIQUE* = *BOULIMIE* → *BOULIMIQUE*

Rozhodli jsme se považovat oba příklady, *SÉNATORIAL* a *SYNONYMIQUE*, za rovnocenné a zformulovali jsme hypotézu, podle které může adjektivum odkazovat za určitých podmínek k několika členům své morfologické rodiny (??). Přijetí této hypotézy ale představuje problém pro tradiční binární koncepci derivace, která byla přijata na začátku práce a která předpokládá, že derivát je spojen pouze s jednou bází.

- (14) $\left\{ \text{SÉNAT, SÉNATEUR, SÉNATORIAL} \right\}$
-

Konstrukční morfologie jako *n*-ární relace mezi lexémy

V závěrečné 6. kapitole nabízíme teoretická řešení, která mohou zlepšit analýzu morfologických vztahů uvnitř lexika. Upouštíme od binární a striktně orientované koncepce derivace, která spočívá na přiřazení každému derivátu pouze jedné báze a která je považována za způsob rozšíření lexikonu od jednoduchých forem ke složitějším, a navrhneme analýzu ve formě *kumulativních schémat*, které vypracoval ?. Tato schémata vyplývají ze vztahů existujících uvnitř lexikonu, na nichž spočívá konstrukce nových lexémů. Je tedy možné reprezentovat, proč je význam jména *NATIONALISME* motivován vzhledem ke jménu *NATION*, zatímco svou formou odpovídá adjektivu *NATIONAL*. Obecnou podobu *kumulativního schématu* uvádíme v (??).

- (15) $\left\{ \left[\begin{array}{c} /X/ \\ N \\ 'Z' \end{array} \right], \left[\begin{array}{c} /Xisme/ \\ N \\ \text{'hnutí} \\ \text{podporující Z'} \end{array} \right], \left[\begin{array}{c} /Xiste/ \\ A \\ \text{'vztahující se k Z,} \\ \text{k hnutí podporující Z'} \end{array} \right] \right\}$

Výhodou tohoto přístupu je, že ke kumulativním schématům nemusí vždy existovat všechny lexikální jednotky. Například kumulativní schéma (??) umožní, že přídavné jméno *SÉLECTIF* může být ve vztahu ke jménu *SÉLECTION*, aniž by muselo existovat odpovídající sloveso. Schéma (??) je v tomto případě jen částečně naplněno (??), na rozdíl od adjektiva *IMITATIF*, které společně se slovesem *IMITER* a substantivem *IMITATION* vyplňuje schéma úplně. Situace je obdobná v případě schématu (??) a sady lexémů v tabulce ??.

FUTURISTE	X	<i>Xisme</i>	<i>Xiste</i>
ANARCHISTE	X	<i>Xisme</i>	<i>Xiste</i>
ÉCOLOGISTE	X	<i>Xisme</i>	<i>Xiste</i>
EXPRESSIONNISTE	X	<i>Xisme</i>	<i>Xiste</i>
PESSIMISTE	—	<i>Xisme</i>	<i>Xiste</i>
BRIGADISTE	X	—	<i>Xiste</i>
PATRIOTE	X	<i>Xisme</i>	—

Tabulka 5: Instanciation des relations $X \sim Xisme \sim Xiste$

$$(16) \left\{ [X], [Xion], [Xif] \right\}$$

(17)	ASSOCIER	ASSOCIATION	ASSOCIATIF
	IMITER	IMITATION	IMITATIF
		SÉLECTION	SÉLECTIF
		ÉRUPTION	ÉRUPTIF

Přijmutí kumulativních schémat se projeví na teoretické rovině v upuštění od konstruktivního přístupu. Kumulativní schémata vycházejí z abstraktivní morfologie (??) a mohou být považována za konkrétní případ modelu, který ? nazval *Item and pattern*, název doplňující modelu *Item et arrangement* et *Item et processus* (?). V tomto modelu obsahuje vzorové schéma informace potřebné k analogické dedukci, kterou mluvčí zobecňuje dané schéma a vytváří podle něj nové formy.

Hierarchické uspořádání lexikální sítě

Z kumulativních schémat a morfologických vztahů mezi lexémy je možné zobecnit lexikální sítě. Příklady v (??) znázorňují vztah mezi institucí a osobou, která vykonává v této instituci zásadní funkci. Stejný významový vztah může být formálně reprezentován různými formálními schématy. Na základě vzájemně definovatelného vztahu mezi institucí a funkcí může pak adjektivum mít dva různé významy, jeden odkazující na instituci a jeden odkazující k osobě, jak jsme to viděli v případě adjektiva SÉNATORIAL.

(18)	SÉNATORIAL	<i>Xeur</i>	X	<i>Xorial</i>
	RECTORAL	<i>Xeur</i>	<i>Xorat</i>	<i>Xorial</i>
	PRÉFECTORAL	X	<i>Xure</i>	<i>Xoral</i>
	DOCTORAL	<i>Xeur</i>	<i>Xorat</i>	<i>Xoral</i>
	DICTATORIAL	<i>Xeur</i>	<i>Xure</i>	<i>Xorial</i>

Stejný typ vztahů pozorujeme u aktivit a osob, které vykonávají tyto aktivity (??) či s názvy zemí a jejich obyvatel (??).

(19)	FRANCE	X	<i>Xais</i>	<i>Xais</i>	<i>Xais</i>
	ÉGYPTE	X	<i>Xien</i>	<i>Xien</i>	<i>Xien</i>
	ITALIE	<i>Xie</i>	<i>Xien</i>	<i>Xien</i>	<i>Xien</i>
	TCHÉQUIE	<i>Xie</i>	X	X	X
	CORSE	X	X	X	X

(20)	PERCHISTIQUE	X	<i>Xiste</i>	<i>Xistique</i>
	FOOTBALLISTIQUE	X	<i>Xeur</i>	<i>Xistique</i>
	RUGBYSTIQUE	X	<i>Xman</i>	<i>Xistique</i>

Tvorba adjektiv je tedy hierarchicky uspořádána a adjektivum je vázáno na síť vztahů uvnitř morfologické rodiny, které mu umožňují mít několik velmi blízkých významů.

Literatura

- Ackerman, Farrell, James P. Blevins et Robert Malouf (2009), «Parts and wholes: Patterns of relatedness in complex morphological systems and why they matter.» Dans Blevins James P. et Juliette Blevins (eds.), *Analogy in Grammar: Form and Acquisition*, 54–82, Oxford: Oxford University Press.
- Anderson, Stephen R. (1992), *A-morphous Morphology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Aronoff, Mark (1994), *Morphology by itself*. Cambridge: MIT Press.
- Aronoff, Mark (2012), «Morphological stems: what William of Ockham really said.» *Word Structure* 5, 28–51.
- Bally, Charles (1944), *Linguistique générale et linguistique française*. Paris: PUF.
- Blevins, James P. (2006), «Word-based morphology.» *Journal of Linguistics* 42, 531–573.
- Blevins, James P. (2013), «Word-Based Morphology from Aristotle to Modern WP (Word and Paradigm Models).» Dans Keith Allan (ed.), *The Oxford Handbook of the History of Linguistics*, 375–395, Oxford: Oxford University Press.
- Bochner, Harry (1993), *Simplicity in generative morphology*. Berlin; New York: Mouton de Gruyter.
- Bonami, Olivier, Gilles Boyé et Françoise Kerleroux (2009), «L'allomorphie radicale et la relation flexion-construction.» Dans Bernard Fradin, Françoise Kerleroux et Marc Plénat (eds.), *Aperçus de morphologie du français*, Saint Denis: Presses Universitaires de Vincennes.
- Booij, Geert (2010), *Construction Morphology*. Oxford: Oxford University Press.
- Corbett, Greville G. (2010), «Canonical derivational morphology.» *Word Structure* 3(2), 141–155.
- Corbin, Danielle (1985), «Les bases non autonomes en français ou comment intégrer l'exception dans un modèle lexical.» *Langue française* 66, 54–76.

- Corbin, Danielle (1987), *Morphologie dérivationnelle et structuration du lexique*. 2 volumes. Tübingen: Niemeyer.
- Corbin, Danielle et Pierre Corbin (1991), «Un traitement unifié du suffixe *-ier(e)*.» *Lexique* 10, 61–145.
- Dal, Georgette (2008), «Analogie et lexique construit: un retour?» Dans J. Durand, B. Herbert et B. Laks (eds.), *Congrès Mondial de Linguistique Française - CMLF'08*, 1587–1599, Paris: Institut de Linguistique Française.
- Dal, Georgette et Fiammetta Namer (2010), «French Property Nouns based on Toponyms or Ethnic Adjectives: a case of Base Variation.» Dans Dressler W. U., D. Kastovsky, H. C. Luschützky et F. Rainer (eds.), *Variation and Change in Morphology. Selected papers from the 13th International Morphology Meeting, Vienna February 2008*, 53–73, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Dressler, Wolfgang U. (1985), «On the Predictiveness of Natural Morphology.» *Journal of Linguistics* 21(2), 321–337.
- Fradin, Bernard (2003), *Nouvelles approches en morphologie*. Paris: PUF.
- Fradin, Bernard (2007), «Three puzzles about denominal adjectives in *-eux*.» *Acta Linguistica Hungarica* 54(1), 3–32.
- Fradin, Bernard (2012), «L'interprétation des nominalisations.» *Lexique* 20, 129–156.
- Hathout, Nabil et Fiammetta Namer (2014), «Discrepancy between form and meaning in Word Formation: the case of under- and over-marking in French.» Dans Franz Rainer, Wolfgang U. Dressler, Francesco Gardani et Hans Christian Luschützky (eds.), *Morphology and Meaning, Current Issues in Linguistic Theory*, Amsterdam: John Benjamins.
- Hay, Jennifer B. et Harald R. Baayen (2005), «Shifting paradigms: gradient structure in morphology.» *TRENDS in Cognitive Sciences* 9(7), 342–348.
- Hockett, Charles Francis (1954), «Two models of grammatical description.» *Words* 10, 210–234.
- Jackendoff, Ray (1975), «Morphological and semantic regularities in the lexicon.» *Language* 51(3), 639–671.
- Koehl, Aurore (2012), *La construction morphologique des noms désadjectivaux suffixés en français*. Thèse de doctorat, Université de Lorraine.
- Koenig, Jean-Pierre (1999), *Lexical Relations*. Stanford: CSLI publications.

- Lignon, Stéphanie (2000), *La suffixation en -ien. Aspects sémantiques et phonologiques*. Thèse de doctorat, Université de Toulouse le Mirail, Toulouse.
- Lindsay, Mark et Mark Aronoff (2013), «Natural Selection in Self-Organizing Morphological Systems.» Dans Nabil Hathout, Fabio Montermini et Jesse Tseng (eds.), *Morphology in Toulouse. Selected Proceedings of Décembrettes 7*, 133–153, München: Lincom Europa.
- Marchand, Hans (1966), «On attributive and predicative adjectives and some problems related to the distinction.» *Anglia* 84, 131–149.
- Matthews, Peter H. (1974), *Morphology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McNally, Louise et Gemma Boleda (2004), «Relational adjectives as properties of kinds.» Dans Olivier Bonami et Patricia Cabredo Hofherr (eds.), *Empirical issues in formal syntax and semantics*, vol. 5, 179–196.
- Mélis-Puchulu, Agnès (1991), «Les adjectifs dénominaux: des adjectifs de relation.» *Lexique* 10, 33–60.
- Namer, Fiammetta (2012), «Nominalisation et composition en français : d’où viennent les verbes composés?» *Lexique* 20, 169–201.
- Namer, Fiammetta (2013), «Adjectival Bases of French *-aliser* and *-ariser* Verbs: Syncretism or Under-specification?» Dans Nabil Hathout, Fabio Montermini et Jesse Tseng (eds.), *Morphology in Toulouse. Selected Proceedings of Décembrettes 7*, 185–210, München: Lincom Europa.
- New, Boris (2006), «Lexique 3: Une nouvelle base de données lexicales.» Dans *Actes de la Conférence Traitement Automatique des Langues Naturelles (TALN)*, 892–900.
- Plénat, Marc (1996), «Mots possibles et mots existants. Le cas des dérivés en *-esque*.» Dans G. Pérennou (ed.), *Lexique et communication parlée.*, 113–125, Toulouse.
- Plénat, Marc (1997), «Analyse morpho-phonologique d’un corpus d’adjectifs dérivés en *-esque*.» *Journal of French language studies* 7, 163–180.
- Plénat, Marc (2000), «Quelques thèmes de recherche actuels en morphophonologie française.» *Cahiers de lexicologie* 77, 27–62.
- Plénat, Marc (2009), «Les contraintes de taille.» Dans Bernard Fradin, Françoise Kerleroux et Marc Plénat (eds.), *Aperçus de morphologie du français*, Saint-Denis: Presses Universitaires de Vincennes.

- Roché, Michel (2004), «Mot construit ? Mot non construit ? Quelques réflexions à partir des dérivés en *-ier(e)*.» *Verbum* 26(4), 459–480.
- Roché, Michel (2006), «Comment les adjectifs sont sémantiquement construits.» *Cahiers de grammaire* 30, 373–387.
- Roché, Michel (2009), «Un ou deux suffixes? Une ou deux suffixations.» Dans Bernard Fradin, Françoise Kerleroux et Marc Plénat (eds.), *Aperçus de morphologie du français*, 143–173, Saint-Denis: Presses Universitaires de Vincennes.
- Roché, Michel, Gilles Boyé, Nabil Hathout, Stéphanie Lignon et Marc Plénat (2011), *Des unités morphologiques au lexique*. Paris: Lavoisier.
- Strnadová, Jana et Benoît Sagot (2011), «Construction d'un lexique des adjectifs dénominaux.» Dans *Actes de la Conférence Traitement Automatique des Langues Naturelles (TALN)*, vol. 2, 69–74.
- Tribout, Delphine (2010), *Les conversions de nom à verbe et de verbe à nom en français*. Thèse de doctorat, Université Paris Diderot.
- Villoing, Florence (2009), «Les mots composés VN.» Dans Bernard Fradin, Françoise Kerleroux et Marc Plénat (eds.), *Aperçus de morphologie du français*, 175–198, Saint-Denis: Presses Universitaires de Vincennes.
- Williams, Edwin (1981), «On the Notions "Lexically Related" and "Head of a Word".» *Linguistic Inquiry* 12(2), 245–274.